

Lessons of the Broken Tablets

Parasha Ki Tisa

Artscroll Ste Chumash - pg 487 - ch. 30

¹⁷ HASHEM spoke to Moses, saying: ¹⁸ "You shall make a copper Laver and its base of copper, for washing; place it between the Tent of Meeting and the Altar, and put water there. ¹⁹ From it, Aaron and his sons shall wash their hands together with their feet. ²⁰ Whenever they come to the Tent of Meeting, they shall wash with water and not die, or when they approach the Altar to serve, to raise up in smoke a fire-offering to HASHEM. ²¹ They shall wash their hands and feet and not die. It shall be for them an eternal decree, for him and his offspring for their generations."

Ibid - pg. 503 - ch. 33

⁵ HASHEM said to Moses, "Say to the Children of Israel, 'You are a stiff-necked people. If I ascend among you, I may annihilate you in an instant. And now remove your jewelry from yourself, and I shall know what I shall do to you.'"⁶ So the Children of Israel were stripped of their jewelry from Mount Horeb.

2

17-21. **קִיּוּר / The Laver.** In the Courtyard of the Tabernacle stood a large, copper water-filled utensil from which the Kohanim were required to wash their hands and feet before performing the service. It was like a cauldron or basin that was set upon a copper base, and it had two spouts at the bottom, through which the water would flow (*Rashi*).

The purpose of this washing was for sanctity, rather than cleanliness; indeed, *Orkelos* renders the word *לְקַיְיֵץ* — literally for washing (v. 18) — as *לְקַדְּשׁ*, for sanctification. The hands and feet represent the upper and lower extremities of the human body, and by sanctifying them, the servants of God symbolize their total devotion to the service they are about to perform. For the same reason, the Sages instituted that Jews should wash their hands before prayer (*Ramban*).

352 ת"ת - מלכות
4
השאלות המתעוררות למקרא פרשה זו מבוארות מאלהן: א) כיצד אותו דור דעה - אשר זה עתה השיג מעלת הנבואה בהר סיני - ירד פלאים ועבד לעגל הזהב? ב) מה היתה כוונת בני ישראל בעשיית העגל - הרי "אין טפס בעולם שיחשוב כי הזהב הזה אשר היה באזניהם הוא אשר הוציאם ממצרים" (רמב"ן שמות ל"ב ד')? ג) עוד צריכים אנו להבין, מדוע חטאם של ישראל חייב את שבירת הלוחות ואת ביטול ברית התורה, והרי לא דבר פשוט הוא לקחת את הלוחות - מעשה אלוקים - ולשברם, הרי הם היו האות לברית שנכתבה בין

5

Artscroll - Ste Chumash - pg 1125 - Devarim - ch. 33

in the land of Egypt, against Pharaoh and all his courtiers and all his land, ¹² and by all the strong hand and awesome power that Moses performed before the eyes of all Israel.

6

12. **הַיָּד הַחֲזָקָה** — *Strong hand.* This refers to Moses having received in his hands the Tablets of the Ten Commandments, which, according to the Midrash, were of extraordinary weight (*Rashi*). According to *Ramban* it refers to the

לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל — *Before the eyes of all Israel.* Moses took it upon himself to shatter the Tablets before their eyes [see *Deuteronomy* 19:17], and God ratified his decision (*Rashi*). It is not only that a leader must be able to make momentous

7

The *huzari* - Translated: R. N. J. Korobkin - pg 40

[5] "This minority fought among themselves in proposing various ideas and courses of action, until finally a group of them banded together to make a tangible object of worship—something upon which they would be able to focus, just like all the other nations did. Their intent was not to deny the God Who took them out of Egypt; it was rather to have something in front of them upon which to concentrate when recounting God's wonders. This was just as the Philistines did [when they captured] the Ark from Israel and declared that God was present.¹³⁰ We do the same thing [when we ascribe Divinity] to the skies¹³¹ and other things whose movement is caused by God, not happenstance, or humans or nature.¹³²

→ [6] "Their sin, therefore, was the making of an image that was forbidden to them. They further sinned by ascribing Divinity to something that they themselves had constructed without the sanction of God.¹³³ Their defense is that all this arose as a result of a mass confusion [due to Moses' apparent death]. Furthermore, the number of sinners did not even reach 3,000 within a group of 600,000 [male adults].¹³⁴

8

Bes Halevi - pg 186

The Israelites thus had good intentions. But they made one error. Man's actions enhance the structure of the cosmos only when they are commanded by the Torah. The actions involved in building the *mishkan* caused a revelation of the Shechinah, but only because they expressed the Divine will. Otherwise, not only did they not bring about the desired result, they constituted a grave sin; the sin of the golden calf.

This explains why Moshe Rabbeinu used the phrase "see that this nation is Your people" (33:13) in his plea for mercy on Israel's behalf. See that even their sin reflects their desire to come closer to You, he was saying, for they are Your people.

9. In parashas Pikudei, the phrase "as Hashem commanded Moshe" follows each detail of the construction of the mishkan. We can explain this repetition as follows. The mishkan atoned for the sin of the golden calf. As the Midrash (Shemos Rabbah 48:6) says, "Through earrings they sinned, as it says, 'Break off the golden earrings in your wives' ears' [32:2], and through earrings they achieved appeasement, as it says, 'they brought bracelets and earrings' [35:22]." Since the Israelites sinned by attempting to make a mishkan of sorts on their own, their forgiveness was achieved through the construction of the mishkan. The Talmud (Berachos 55a) says about Betzalel, who was in charge of building the mishkan, that he

הרי לנו ישוב על דרך הפשט לשתיים משלושה השאלות שנשאלו לעיל: לדעת הכוזרי (וכן נראה דעת האבן עזרא בפרשתנו) בני ישראל לא עבדו כלל עיזי, והם לא יחסו שום כוח עצמי לאותו עגל זהב. כוונתם היתה לבנות דמות מוחשית, כבית כנסת או בית מקדש, שעל ידה יכלו לכוון לבם יותר לאביהם שבשמים.

11 לאור דברי הכוזרי נוכל לישב גם את השאלה השלישית שנשאלה לעיל - ולהבין את הקשר בין חטא העגל לשבירת הלוחות וביטול ברית סיני. והביאור בזה הוא כך, המעלה שבזכותה נכרתה ברית סיני ושבזכותה הסכים הקב"ה למסור להם את הלוחות היתה אותה אמירה נפלאה - שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, והביעו בזה את ביטול דעתם ורצונם לדעת המקום ברוך הוא. לכן כאשר עשו ישראל דבר בלי ציווי - הפך אותה מעלה - גרם דבר זה לשבירת הלוחות ולביטול הברית.

13 אבל אם כן יקשה טובא - אם התביעה על בני ישראל כמעשה העגל היתה על שעשאוהו מדעתם, איך הלך משה ושבר את הלוחות מדעתו. אלא שמשם רבנו ראה, שאם הלוחות לא יישברו לא תהיה להם חלילה תקנה. והענין הוא, שחז"ל אמרו (עירובין נ"א) שעד שלא השתברו הלוחות היו למדים ואינם משחזק, והיו במצב של "אני אמרתי אלהים אתם" (תהלים פ"ו ע"ז ה א), וככל שהאדם גדול יותר ומרגיש בגדולתו הרי הוא נמשך יותר אחר שכלו ואינו מוכן לקבל סברות זולתו. וידע משה רבינו, שאם יתמידו במעלתם אין רפואה למכתם. ובוה מיושבת קושיית התוספות, שלא היה לו למנוע את ישראל מלקבל את התורה ולהחזירם בתשובה, משום שמשם רבינו ידע שבמעלתם זו לא יחזרו בתשובה. כי יקשה בעיניהם מאד שלא לילך אחר שכלם הו"ך ברוממות דרגתם.

12 - סק"י סי' י"ח - סו"ח - (ר"ב משה זקנה) ר' יצחק א"ל ע"ז ש"ר - והסברנו, שענין קשיות עורף היא ההליכה אחר שכלם, כי השכל האנושי לעומת שכל התורה נמשל בעורף מול פנים. ובני ישראל היו רגילים משיבתם של אבותינו [שהיו זקנים ויושבים בישיבה וקיימו את התורה עד שלא ניתנה], (כמי"ש ביזמא כ"ב) להשיג את התורה בשכלם (כמו שנתבאר לעיל, במאמר "חוכת שכלו של האדם"), וכשנתנה התורה פסקה הנהגת השכל ויש לעבוד את ה' רק על פי התורה³, אבל בני ישראל עשו את העגל על פי שכלם לעשות כרובים בלי רצון ה' שעל זה הוזהרו בלאו ד"לא תעשון אתי אלהי זהב" (שמות כ"ב, וברשי" ע"פ ר"ה כ"ב) מה עוד שיעשו פני שור מהמרכבה העליונה ולא פני אדם ככרובים. ומשום כך נחשבו למומרים לכל התורה כולה - אע"פ שביארנו לעיל (במאמר "חטא העגל") שלא היה בו משום מחשבת עבודה זרה לכלל ישראל, אבל עצם ההליכה אחר עצת השכל ולא אחר ציווי התורה הרי זו עבודה זרה⁴, ונחשב כמומר לכל התורה כולה.

15 סג"י חזקוני - סו"ח - ס"ט - ר' יהודה פ"ד - "ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו, הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום, לילו עמו ולילה דהאידיגא נפקא ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידיגא, ומגלן דהסלים הקב"ה על ידו, דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא, ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו וכו', ומגלן דהסכים הקב"ה על ידו דכתיב לך אמור להם שובו לכם לאוהליכם וכתיב בתריה ואתה פה עמוד עמדי וכו', שבר את הלוחות מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצוות אמרה תורה וכל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה וישראל מומרים על אחת כמה וכמה, ומגלן דהסכים הקב"ה על ידו שנא' אשר שברת ואמר ר"ל יישר כחך ששברת" (שבת פז.).

14 והעצה לזה היתה אחת, לשבור את הלוחות ולהביא על ידי כך לשכתת התורה ולשעבד מלכויות ולחזרת מלאך המוות ולהורדת עדיים מעליהם. ועל ידי לימוד תורה מתוך הדחק וירידת הדורות וחולשת השכל השכחה המתמדת, קל לו לאדם להכיר את אפסותו כנגד שכל התורה ולשעבד את שכלו לשכל התורה וקבלת השכל האלקי מקיפה את הכל, גם את ה"לא תגנוב" שהשכל מסכים לו נצטוו ישראל לקיימו רק משום שנצטוו מפי ה' כפי שנכתב בהלוחות לפורש מן העברה ולקבל עול מלכות שמים, ואמר לו הקב"ה "יישר כחך ששברת".

17 הדבר הב' שעשה משה מדעתו - פירש מאשתו, ודרש על כך ק"ו שצריך הוא לפרוש מאשתו. אמנם אין זה ק"ו גמור כדברי התוספות, ומשה לא נצטווה על כך מאת הקב"ה, אבל הוא הבין מעומק דעתו את חשיבות הפרישה מאשתו, להיות מוכן לדבר עם הקב"ה בכל עת, והקב"ה אכן הסכים עמו אך לא ציווהו על כך, כי גם בזאת רצה הקב"ה שהכנה זו תבוא דוקא מצד עומק דעתו של משה.

נמצאו למדים, שעצם הליכת האדם אחרי שכלו הופכתו למומר לכל התורה, והיא שורש מעשה העגל שנתחייבו בגללו כליה, "כי עם קשה עורף אתה". ואין לו לאדם אלא להכיר בחולשת שכלו ובסכנה ששכלו יטעהו לסמוך עליו, ולבקש מהקב"ה "י"לך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא", אדרבה, יבקש את אור ה' כדי להמלט מסכנת ההליכה אחר שכלו ולשעבד עצמו לשכל התורה⁵.

18 הדבר הג' שעשה משה מדעתו שבר את הלוחות. משה ירד מהר סיני עם הלוחות בידינו, מצד הקב"ה היתה כבר נתינת התורה לישראל, ומשה היה צריך רק למסור את הלוחות לכלל ישראל, ובכך להביא לגמר נתינת התורה לישראל², אך אחרי שחטאו בני ישראל בחטא העגל, הבין משה רבנו מעומק דעתו שחסרה לכלל ישראל ההכנה הראויה לקבלת התורה, אע"פ שחטאו רק ג' אלפים איש שהם היו רק תצי אחז-מכלל ישראל, מ"מ החטא מתיחס אל כל כלל ישראל.

16 אכן הביאור, תוספת הכנה זו לקבלת התורה צריכה לבוא דוקא מצד רצונו של מקבל התורה מתוך הכרה והבנה בגדולת התורה וקדושתה, אף שתוספת הכנה זו רמוזה היא בתורה, וכך הוא ג"כ רצונו של הקב"ה, אבל הקב"ה רצה שהכנה זו תצא לפועל דוקא מצד עומק דעתו של משה, ששימש כשליח של כלל ישראל - מקבלי התורה. מתוך הבנה עמוקה ביקורת התורה, כי כמה שגדולה ההכנה מצד הבנתו של המקבל, מראה הדבר שגדולה היא ערכה של תורה בעיני מקבל התורה. וכך כל הג' דברים שעשה משה מדעתו, הצד השווה שבהם שכולם עשה משה מדעתו כהכנה לקבלת התורה שבאה מצד המקבל מתוך קדושה וטהרה, והכנה זו הבין משה מעומק דעתו.

לאור דברינו יתבאר דברי רש"י, "לכל היד החזקה - שקיבל משה את הלוחות בידיו". אין הכוונה לציין גבורת ידיו של משה, אך ביאור הדברים, מצד הקב"ה היתה כבר נתינת התורה לישראל, התורה היתה בידיו של משה כשליח של ישראל לקסרה לישראל, והיה חסר רק גמר נתינת התורה לישראל, וזה היה תפקידו של משה למסור את התורה מידי כלל ישראל, אך נשאו לבו של משה בידו החזקה לשבור את הלוחות, משה רבנו היה זקוק להתרוממות הרוח ולגבורת נפש, להגיע להכנה זו מעומק דעתו לשבור את הלוחות, אע"פ שבכך יפסידו לדורות מעלות לוחות הראשונות, מי"מ שברם לעיני כל ישראל, כי הבין שחסר ההכנה הראויה מצד מקבלי התורה בכלל ישראל, וא"כ חסר להם ההכנה בגדלות התורה ועל זה היה צריך משה לנשיאות לב "ויגבה לבו בדרכי ה'".

לפי זה גם נבין מדוע סיום התורה הוא בזכרון תוצאות חטא העגל, כי אין המטרה להזכירנו את עצם מהות חומרת החטא, אלא ללמדנו גדול חשיבות ההכנה מצד מקבלי התורה להיות מוכשרים לקבלתה, ולכן לימוד זה לדורות, נרמז דוק בסיום התורה "לעיני כל ישראל". לימד לעיניהם יקרות וגדלות התורה, על-ידי שבירת הלוחות "לעיני כל ישראל".

ענין ההכנה קבעוהו צדיקי אמת לעיקר גדול מאד, וחסידיים אמרו שמבחינות מסוימות הכנה למצוה גדולה יותר מהמצוה עצמה. באמת כאשר יהודי ניגש להניח תפילין ואומר הנני מכרין בהנחת תפילין לקיים מצות בוראי עליו להרגיש בכל עומק נפשו, איך בשר ודם היודע את שפלותו מרהיב עוז להתייצב בתפילה לפני השי"ת, ולהתעטר בתפילין על כל העניינים הנשגבים הכלולים בהם. ולכהפ"ח שתהיה לו ההכנה בבחי' "לבבי הנשבר הנדכה והנכאה הבט משמים וראה" (סליחות ער"ה), וכמאה"כ (תהלים נא) לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה, שאם אין בידו לעשות הכנה אחרת הרי זו גופא הכנתו. דאם אמנם ולרשע אמר אלקים מה לך לספר תוקי, וכל אחד יודע את חשבונו, אבל אחר שברון לבו כבר אינו רשע, כדאיתא בראשונים

והיו עמלים שעות קודם התפלה, וכמאחז"ל (ברכות ל:): חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם התפילה. וזהו בבואם אל אהל מועד, קודם שניגשים להתפלל לפני השי"ת, או בגשתם אל המזבח לשרת מרומז גם בעת שבא לעסוק בעניינים הגשמיים, כדאיתא בבית אברהם שהוא כמאחז"ל (ברכות נה.) שלחנו של אדם הוא כמזבח, ירחצו מים שיקדימו לזה הכנה. וזהו אומרו והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורותם, להורות שאמורה כאן דרך עבודה שהיא חק עולם לו ולזרעו לדורותם, אפי' גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים, והוא ענין ההכנה לשמו ית', הן קודם שמתעסק בעבודת ה', והן קודם שמתעסק בעניינים גשמיים.

The term for "just" in Hebrew is yashar, which means "straight." We may think of the geometric axiom: "The shortest distance between two points is a straight line." A just or righteous person, who is interested in reaching his goal, will follow a straight path, and avoid deviating from it.

The most serious danger confronting the righteous person is that he might misjudge things. As we have noted, our judgment processes are subject to distortion by our desires, as stated by Solomon, "A man's every way is upright in his own eyes" (Proverbs 21:2). It is rare that a person intentionally does something which he believes to be wrong. With our uncanny capacity to rationalize, we can justify anything from the slightest transgression to the most vile atrocities. Solomon warns us against this: "Do not rely upon your own understanding" (Proverbs 3:5).

(בהקדמה לחטא העגל, שמות לא, יז), כחטאו של עכן, שאפילו שלא מעל בחרם אלא עכן לבדו, כתוב "חטא ישראל גם עברו גם גנברו וגו', כך על-ידי חטא המעטים בחטא העגל נחשב כחטא של כל כלל ישראל, שהלא אם היתה אפשרות לחלק מן הכלל לעשות חטא כה חמור, מוכח הדבר שלכל עם ישראל חסרה מצדם ההכנה הראויה לקבלת התורה, ומשה הבין מעומק דעתו שבמצב של חסרון ההכנה מצד מקבלי התורה, הרי אין להם ההערכה הראויה לגדולת התורה, ובמצב זה א"א למסור לבנ"י את הלוחות, וע"כ שברם לעיני כל ישראל.

ואפילו שעל-ידי שבירת הלוחות הפסידו בני' לדורות את מעלת לוחות הראשונים, כמו שאמרו חז"ל (עירובין נד.), "אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל", לוחות הראשונות היו "מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים חרות על הלוחות" (שמות לב, טז). ואילו לוחות השניות היו במדרגה

פחותה, ככתוב "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים" שהיו מעשי ידי משה, אך משה הבין כן מעומק דעתו, שעדיף להפסיד את מעלת לוחות הראשונות, מנתינת התורה לכלל ישראל באשר חסרה מצדם ההכנה הראויה לקבלת התורה.

ודאי משה רבנו היה צריך לגבורת נפש גדולה, להגיע להחלטה זו של שבירת הלוחות שכתוצאה מכך יפסידו את סגולת הלוחות הראשונות, מ"מ כך הבין משה רבנו מעומק דעתו, הקב"ה לא ציווהו על שבירתם, הקב"ה רק אמר לו "לך רד כי שיחת עמך", והחלטה לכך באה אך ורק מצדו של משה, והקב"ה הסכים עמו שנא "אשר שברת יישר כוחך ששברת", ועל-ידי שבירת הלוחות הורה משה חינוך לדורות, גדל ההכנה הנצרכת להיות מוכשרים לקבלת התורה כראוי.

ועפ"י י"ב שהכיוור ענינו שנתן הקב"ה כלי לעשות על ידו הכנה קודם שנגשים לעבודת בית המקדש ועבודת המזבח. כי איך יוכל בשר ודם ילוד אשה לגשת אל הקודש לעבוד לפני השי"ת א' גדול ונורא, הלא זה למעלה מהשגת אנוש. לכן ניתן הכיוור לשמש הכנה, בבואם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת, שכל כהן קודם כניסתו לעבודה היה טעון קידוש ידים ורגלים, והכהן הגדול ביום הקדוש בכניסתו לפני ולפנים היה טעון ה' טבילות ועשרה קידושים, שקידוש זה פעל שינוי מהותי בכל האדם, ובבואם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח כאשר היו לפני כן רוחצים ידיהם ורגליהם מן הכיוור ע"י היתה משתנה כל מהותם ומציאותם.

אשר נקטונו לטול ידינו שחרית וקודם סעודה, הוא ג"כ קודם שיחמיל האדם לעסוק בצרכי הגוף. צריך תפלה. להשיי, זאם שיצא לידו דבר מעניי עוה"ז שהוא ח"ו נגד רצון השיי, אז הוא מנקש מהשיי שיטול ויסיר את תאומו מזה, ואף גם בצדד היתר נמנע ג"כ טוב והיפכו, כי זאם יאכל האדם דבר היתר וינך אח"כ כחם הזה ויעשה עבירה, אז נגלה הדבר כי לא קבל כח הטוב שצוה הדבר, וע"ז הוא הרמיזה שהוא תפלה להשיי שזבל דבר לא יקבל רק כח הטוב שנמנע, כי נחלה הכאה לו לאדם ממקום אחר מתנה עליה שלא ירשנה, ולזה קבעו לומר פרשם הכיוור קודם התפלה וקודם פרשם הקרבנות, היינו שלא נמפלל רק על מה שהשיי ספן.

Chazal have given us here the key to understanding the tactics of the יָצָר הַנָּרַע. In reality, he is weak and impotent. His strength lies only in the pretense and illusion that he creates. When one realizes that the יָצָר הַנָּרַע is but a fantasy, a mirage, merely the illusion of reality, then one can avoid being entrapped by him. Chazal (ibid.) also describe the יָצָר הַנָּרַע as a dog who pretends to be asleep to distract the baker's vigilance, enabling the dog to grab a loaf of bread. Thus, the יָצָר הַנָּרַע is described as someone who is too weak to openly confront the human being, but rather must wait to catch him with his guard lowered.

37 והוא כמו שכתב כאן הרמב"ן ז"ל: וישמע העם

את הדבר הרע הזה ויתאבלו, ולא שתו איש עדין עליו, כאבלים. והנה השם רחמן מלא רחמים, וכאשר ראה שהתאבלו חזר ואמר בדרך רחמים אמור לבני ישראל. כי עד עתה הזכיר עמך והעם, ועתה יזכירם בשמם החביב. וצוה לאמר להם וכו' היטיבו אשר עשו להנחם ולהתאבל על חטאתם, כן יעשו תמיד ואדעה מה אעשה להם, כלומר אפקוד חטאתם לדעתי כפי התאבלם והנחמם על עונם, כי אני בוחן לב וחוקר כליות. ע"כ.

38 וזהו פירוש לא היו ראויים ישראל לאותו מעשה

אלא להורות תשובה לרבים, שזוהי דרך התשובה שליהודי יש תמיד עצה, שברון הלב, והקב"ה הבוחן לב יהודי מכפר לפי שברון הלב. וזהו מאה"כ (ירמיה ב) הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי, דבעצם החטא יש חלק שהוא כאנוס שלא היה בידו מה לעשות, וכמד"א גלוי וידוע לפניך שיצר הרע מגרה אותנו, והנני נשפט אותך רק על אמריך לא חטאתי, וכנזכר שעיקר חטא העגל היה המחולות. וכמאה"כ (תהלים נא) לב נשבר ונדכה א' לא תבוה, דמשמע שאיירי במי שלפי מעשיו אכן ראוי להתבוות, אבל מכיון שהוא לב נשבר ונדכה לכן א' לא תבוה. וזה הוראת התשובה לרבים שאפילו לאחר מעשה העגל ולאחר המחולות, מכיון שהיה להם הכרת החטא ויתאבלו, קבלם הקב"ה ושוב קרא להם בני ישראל. כי הקב"ה בוחן לבות וידוע תמיד את שברון לבו של יהודי, שע"ז מתקיים בו מזבח אבנה בשברון

לבי. 39 לבי. 39

מעתה יש להתבונן הלא מפורש אמר הכתוב ושנה ושילש החטא: קשה עורפי? ומה יגעו הראשונים ד"ל למצוא חטאם בזה? אך אמנם לא ידענו שוב האיד שייך — ענין קשיות עורף — למעשה העגל?

הנה אחז"ל (יומא ט'): ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם. וזהו הערה על התשובה. שראשיתה ועיקרה — הכרת החטא! לכן ראשונים שנתגלה עונם היו קרובים יותר לחשובה חרטה מתוך שהיו מכירים חטאם. ולכן נתגלה קיצם. משא"כ אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קיצם. והחטא עדין מרקד ביננו. כי אין אנו מכירים בו ונתרחקנו עי"ז מן התשובה.

ולפי"ז נראה דענין "עם קשה עורף" שהוזכר בפרשה לא קאי על חטא מעשה העגל. אלא על המנעות התשובה! וזה שאמר הכתוב: ויאמר ד' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם וגו', וכן: כ"י עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך וגו' אתם עם קשה ערף וגו' וכליתיך וגו'. כלומר: מכיון שהם קשה עורף — ולא יודו על חטאם — לכן יחר אפי בהם וגו', כענין שנאמר (ירמי ב') "הנני נשפט אתך על אמריך לא חטאתי" וממה נפשך אם לא חטאו. מה משפטם על אמרם לא חטאנו? אלא דחאי שחטאו, אי"כ הרי על

אתו"ל (ע"ז ד'): לא חטאו ישראל אלא להורות תשובה לרבים. לאור זה הרי פרשת העגל היא פרשת התשובה, שיש ללמוד ממנה ענינים מיוחדים מתשובתם של ישראל. והנה איתא במפרשים אהא דכ' וירא את העגל ומחולות וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם, דבתחלה כאשר אמר לו הקב"ה לך רד כי שחת עמך עדיין לא שבר את הלוחות, דכל עוד שלא ראה אותם שמחים עם העגל לא היה הדבר כ"כ חמור בעיניו, ורק אחר שראה את המחולות סביב העגל, שהם עוד שמחים בו, או שבר את הלוחות. ונמצא שעצם חטא העגל עוד לא היה כה חמור כי אם המחולות ששמחו בו, שבשביל זה צריך היה לשבר את הלוחות.

35 והבי' בזה דהקב"ה ברוב רחמיו השאיר דרך תשובה, שאפילו לאחר שיהודי כבר נכשל והגיע למצב שפל וירוד ביותר, ברא לו הקב"ה תרופה מתוך החטא עצמו, את יסורי המצפון שיש לו לאחר החטא, שלבו שבור בקרבו על חטאו, וגם אם הוא אינו מרגיש בזה אך בפנימיות הלב שבור הוא מאד. וזה בבחי' קוסטא דחיותא המתעוררת באדם מתוך החטא גופו המעורר בו יסורי מצפון שע"ז יחזור לשורשו, וכמאה"כ (ירמיה ב) תיסרך רעתך, שבתוך החטא והפגם טמונה התרופה למכה אשר תיסרך רעתך. ולכן כאשר אמר הקב"ה למשה שישראל עשו

עגל עדיין לא היה בדעתו לשבור את הלוחות, כי היה סבור שדאי עוד יש להם את הקוסטא דחיותא, ולבם שבור בקרבם והם בוכים ומיצרים על כשלונם. רק כאשר ראה את המחולות שהם שמחים בזה, נתייאש או לגמרי שמה יכול הוא עוד לעזור להם, וישלך את הלוחות, שראה שאין להם שייכות אל הלוחות, שכבר נתנתקו מן השורש, מן החלק א' ממעל, התובע מיהודי ללא הרף, איכה, היכן אתה בעולם.

36 ושבירת הלוחות נחשבת למעלתו הגדולה של משה רבינו, וכדחז"ל עה"פ (דברים לד) ולכל היד החזקה וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל, שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם. כאשר משה רבינו ראה שאין לישראל תיקון, כי ליבותיהם שלמים ואינם שבורים, וצריך לשבור את הלבבות של כל ששים רבוא בניי. ולכך לא היתה דרך אלא ע"י שבירת הלוחות, שע"ז יחזור להכרתם את אשר קרה אותם, ע"י שיראו את הלוחות אשר מעשה א' המה המכתב מכתב א' נשברים לעיניהם, ישברו ליבותיהם של כל ישראל, וזה יהיה עבורם הדרך לתיקון. ואם לגבי סוטה נאמר ימחה שמי על המים כדי להטיל שלום בין איש לאשתו, הרי כ"ש לעשות שלום בין הקב"ה וישראל. ופעולה זו היא אשר הצילה את כלל ישראל, ועליה נאמר ולכל היד החזקה שנשאו לבו לשבר את הלוחות לעיניהם של ישראל בעבור תיקון כלל ישראל, שרק משה בגדלותו היה יכול לעשות כזאת.

Only a man who carefully aims his every action toward God can feel true disappointment when he strays from his target. Rav Gifter observes that the word חטא literally means "to miss the mark." Only that person who strives to achieve the perfect alignment of *I have set HASHEM before me always* can fully sense the deep heartbreak in the words וְחַטְאֵי נַגְדֵי תָמִיד and *my sin [deviation] is before me always*. He must be aware at the same time, however, that exaggerated remorse for sins can be crippling.

חטא מגיע עונש, ולמה ישפטו "על אמרך לא חטאתי" ולא על החטא עצמו? אלא הוא הדבר אשר אמרנו כי הכרת החטא - ראשית התשובה! שאם אדם מכיר שעשה עוול, הרי הוא שופט את עצמו, וחובע לנפשו, ומתחרט ואומר: אהה! מה נאלתי לחטוא?! ואם יש דין למטה אין דין למעלה!... (תנחומא משפטים ח'). משאי"כ כשאינו מכיר בחטאו, הרי הוא מובא למשפט!

41

וזהו: "הגני נשפט אתך על אמרך לא חטאתי!" כי בזה הוא מתרחק מן התשובה ואפסה ממנו תקוה לחזור לדרך הישרה, כיון שצדיק הוא. בעיניו ולא יעזוב דרכו הרעה, וזה ה"עיקר החרון אף על ישראל, אחרי שכבר סרו מאחרי ד', אילו ה" מתגלה להם עונם והיו מכירים בחטאם היו מסירים בזה חרון אף ד' מעליהם! וכ"כ בספורנו שם וז"ל: ותגה עם קשה ערף הוא, גיד ברזל ערפם ולא יפנו לשמוע דברי שום מורה צדק, באופן שאין תקוה שישובו בתשובה ע"כ, והרי מה שאמרנו.

45 נתתי לב - רח"ל וכן ע"ד
העבודה מרומז ברחיצת מים מן הכיור ענין התשובה, שיהודי ישוב בתשובה בגישתו לעבוד לפני השי"ת.

ומרן אדמו"ר בד"ש ז"ע אמר, ירחצו מים, מים מורה על תשובה, ירחצו מים היינו שיעשה תשובה על תשובתו, וכי כך עושים תשובה לפני הקב"ה. והנה בענין תשובה יש תשובה על חטא כאשר אדם עבר עבירה מסויימת, ויש תשובה על כל מציאות האדם, על העבודה השייכת למח ועל העבודה של הלב והאברים, בכל חלק בפני עצמו לעקור את חלק הרע שבו, לא תשובה על חטא פרטי אלא תשובה של עקירת חלק הרע הנמצא באדם. וזה היה הכיור קודם שנגשים לעבודת בית המקדש, לטהר את כל מציאות האדם בתחתיים שניים ושלישיים. ונמצא שהכיור לא נועד לעבוד בו בעצמו * עבודת השי"ת כשאר הכלים, אלא הוא ענין מיוחד, מסכת של הכנה לעבודת השי"ת, ולכך גם נאמר בפרשה מיוחדת.

46 ואיתא בתורת אבות ממרן הק' מקוברין ז"ע, ורחצו ידיהם ורגליהם, ידיהם נקראים המדות, היינו המדות הרעות שבאדם, ורגליהם היינו הרגלים רעים, שיש אצל האדם ענינים שאינם כ"כ מצד המדות, אלא שהורגל בהם והוטבעו בו. ובכאם אל אהל מעד, כאשר בא ללמוד תורה, או בגשתם אל המזבח לשרת, כשנגש לעבודת ה', ורחצו ידיהם ורגליהם, צריכים או לרחוץ ולטהר את כל המדות הרעות וההרגלים הרעים.

43 ברוך אברהם - רח"ל

ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת. ואח"ל (שם פ. 19) אשר שברת, י"שר כחך ששברת. בשם מרן אדמו"ר מוהר"ש ז"ע, י"שר כחך בלוחות השניים מאלו ששברת, שבלוחות השניים ניתן כח יותר גדול מאשר בראשונים. כי לכא' מהו הענין שאמר לו הקב"ה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, אחרי שכבר היו להם לוחות כתובים באצבע אלקים ואעפ"כ נכשלו וחטאו בעגל, ומה יועילו איפא הלוחות השניים. לכך א"ל הקב"ה וכתבתי על הלוחות את הדברים

אשר היו על הלוחות הראשונים, ונוסף על כך "אשר שברת" - י"שר כחך בלוחות האלו מאשר שברת, שבכח הלוחות השניים יוכלו להתחזק אפילו אחרי שנכשלו ולהתגבר על יצרם. וכדאייתא במדרש (כ"ד ט"ו, מ"א, מ"ב) שבלוחות השניים היה כתוב גם משנה וגמ' וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, משא"כ בלוחות הראשונים.

44 וזהו מד"א בזמירות (כ"ד ח' מ"ו) ואשרי כל חוכה לתשלומי כפל, כפל ר"ת כפה פרשה לעני, אשרי לזה שמצפה ומאמין שכפה פרשה לעני בדעת, שהקב"ה נתן לו כח להתחזק אפילו אחרי שנפל ונכשל, מאת כל סוכה שוכן בערפל, שמאמין כי השי"ת סוכה אפילו לזה השרוי בהסתר וערפל. ע"ז נחלה לו זוכה בהר ובשפל, בין מי שהוא במדרגה גבוהה בחי' הר, כמד"כ (שם ג"כ) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, ובין מי שיצדו מתגבר עליו ונדמה לו כהר, או שהוא כבר לגמרי בשפל - נחלה ומנחה כשמש לו ורחה, שיתחדש כבריה חדשה כצאת השמש בגבורתו.

Summary:

- ❖ How could they fall?
 - Positive intentions, however not commanded.
 - Process of sin is a step-by-step slow fall.
- ❖ Necessity of breaking the tablets:
 - Unable to submit their will.
 - Arousal of repentance.
- ❖ Concluding idea of the Torah:
 - Importance of desiring to study and accept Hashem's will.
 - Repentance is always acceptable to Hashem.
- ❖ Stiff necked people:
 - Inability to subject our minds to a higher will
 - Refusal to recognize sin.
- ❖ Symbolism of the Kiyor- Laver:
 - Importance of preparation in all aspects of our lives.
 - Importance of constant purification in our service to Hashem.